

การประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 The Measurement of the Effects for Operation of Buddhist Ways in the School of Educational Area for Roi-Et Province 1

สุนทร อัจนิยม¹ พระครูปลัดทองใบ สุภภาโส² บรรจง ลาวะลี³
และอดิศักดิ์ ทุมอนันต์⁴

Sunthorn Artniyom¹ Phrakhrupalad Tongbai Supapaso² Banjong Lawalee³
and Adisak Thumanan⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3,4}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,3,4}

E-mail : sunthorn_art@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2) เปรียบเทียบการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพแตกต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F- test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยรวมอยู่ระดับมาก ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ (Outcome) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลิต (Output) และผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีการประเมินผลงานการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มากที่สุดคือ ทุกคนต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รองลงมาคือควรมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้

ด้วยตนเองอยู่เสมอและน้อยที่สุดคือนักเรียนจะต้องสามารถพึ่งตนเองหรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา

คำสำคัญ : การประเมิน; การดำเนินงาน; โรงเรียนวิถิปุทธ

ABSTRACT

This research has the following objectives: 1) to assess the implementation of the Buddhist schools. Roi Et Education Area Office, Region 1, 2) to compare the performance of the Buddhist schools. Et in an office area of the sex, age, education, and status differences, and 3) to study the recommendations of the optimization performance of the Buddhist school. Office of Roi Et in a sample used in the study included executives, teachers of schools and students in Buddhist under the Office of Roi Et in a number of 364 people, the tools used in the study include a questionnaire. evaluation of the Buddhist schools. Et Region 1 Office of the statistics used to analyze data on the percent of the average standard deviation of the t-test and the F-test with statistical significance set at 0.05.

The results show that The comments of the Executive Committee of school teachers and students. Overall level. Sequence based on an average of descending is the input (Input), followed by side effects (Outcome) and the average minimum is the production (Output), and hypothesis testing, research has shown that sex life.education and status are different. Level evaluation of the operation is no different. Some suggestions on how to optimize the performance of the Buddhist schools. Office of Education District 1-Et was the most all have five basic precepts for living. The second is to use education to promote learning and self-knowledge is always minimal, and students must be self-reliant or Work, living with integrity and discipline. Responsibility, honesty and punctuality.

Keywords : Evaluation; Operations; Buddhist Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งจะพูดได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของชาติไทย การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศในหลักสูตรการศึกษาของชาตินั้นการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรชั้นประถมและมัธยมศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษาในปัจจุบันในการปรับปรุงนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ตัดทอนวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรดังกล่าวให้ลดน้อยลงทั้งในด้านเนื้อหา หลักคำสอนที่ถูกต้องและเวลาเรียนส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่มีปัญหา เช่น พุทธจริยศึกษา เรื่องเกี่ยวกับด้านรูปธรรมและภูมิปัญญา พระภิกษุสงฆ์เชื่อได้ว่าเป็นผู้ทรงศีลมีคุณธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ครูพระได้สอนเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เพิ่มและขยายทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน กลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ ปัญหาที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการที่สถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐานไม่ได้มองเห็นความสำคัญของหลักการปฏิบัติเชิงพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติตามหลักการของพระพุทธศาสนา ความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธนี้ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาได้ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธโดยจัดโครงการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ โรงเรียนวิถีพุทธ (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2548 : 8)

ในมาตรา 6 ความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษามาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และความมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(สุพล ด้วยตั้งใจ, 2542 : 5) ดังในจริยศึกษาของรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมานี้ ได้มีแนวโน้มที่จะหันเหไปในทิศทางของจริยธรรมสากล แนวคิดแบบบูรณาการได้เฟื่องฟูขึ้น จึงได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมสากลมาประสานเข้ากับแนวคิดแบบบูรณาการ โดยให้บูรณาการการสอนจริยธรรมเข้าในวิชาต่างๆ บางวิชาหรือได้ครูแต่ละคนสอนจริยธรรมบูรณาการเข้าในวิชาของตน สอดคล้องกับหลักในอุดมคติที่ถือเอาครูทุกคนเป็นครูจริยศึกษา (พระธรรมปิฎก, 2541 : 46) พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักการของระบบของการศึกษา 3 ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิสมาธิสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมการกระทำการทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน และทุกวัย อีกมีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนและยากจะหาคำอธิบายอื่นมาเทียบ จึงเห็นได้ว่า การศึกษาของกุลบุตร กุลธิดา และผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากระบบพุทธหรือไตรสิกขา แต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาภาคบังคับอย่างในปัจจุบัน แม้การศึกษาจะมีในภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอาพระพุทธธรรมหรือไตรสิกขามาเป็นการศึกษา แต่นำระบบองค์ความรู้นิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนใน

การจัดการศึกษาทำให้พุทธธรรมเริ่มเห็นห่างจากชีวิตของคนไทยในยุคปัจจุบันมากขึ้นๆ ซึ่งนับว่าเป็นการสูญเสียล้ำค่าของพระพุทธธรรม ที่เป็นฐานของวัฒนธรรมในอดีต

ด้วยคุณค่าอันดีขององค์ความรู้ในพระพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาการพัฒนาผู้เรียนทุกวัย กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพระพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบัน เพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดเป้าประสงค์ คุณสมบัติของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาเป็นคนที่ดี เก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพระพุทธธรรมอยู่แล้วให้ มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธหรือโรงเรียนแนวพุทธ”(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 10 - 11) อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายการพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นส่วนหนึ่งของเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต1 และเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เน้นการเรียนการสอนวิชาการพระพุทธศาสนาชั้นสูงได้เปิดโอกาสให้คฤหัสถ์ ประชาชนทั่วไปเข้าศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นมา ซึ่งก็สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ข้อ 2.3 สังคมไทยที่พึงประสงค์ (ทบทวมหาวิทยาลัย, 2544 : 20) ดังนี้

1. สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดีมีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการปกครอง โปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทยสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็นมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมระบบกับการเปลี่ยนแปลงสามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

2. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าขอเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทรรักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อ 4 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้ระบุว่ายุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการผลักดันให้ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนไปได้ โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน คือ “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน โดยสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องและมีคุณภาพให้เป็น

ภูมิคุ้มกันอาศัยการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ดูแลซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลาง ความพอเพียง มีคุณธรรม มีวินัยและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นเพื่อเป็นรากฐานของสังคม”(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547 : 18)

ทั้งนี้หากดูจากจุดหมายของการศึกษาที่ระบุในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ “เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือมีคุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์” ดังที่เห็นได้ชัดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในสาระที่ 1 “ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม” มาตรฐาน ส 1.2 คือ “ยึดมั่นในศิลปกรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ” โรงเรียนวิถิปุทธสำนักงานเขตการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยเอ็ด เขต 1 ได้จัดทำโครงการโรงเรียนวิถิปุทธมาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2548 เป็นต้นมาโดยการจัดอบรมและนิเทศให้กับโรงเรียนที่สนใจในการจัดการศึกษาแบบแนวพุทธและทางเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้ตั้งเกณฑ์มาตรฐานการประเมินตัวชี้วัดที่เป็นกรอบว่าจะผ่านหรือไม่ผ่านนั้นตั้งเกณฑ์มาตรฐานไว้ และขณะนี้ก็มีโรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนวิถิปุทธมีจำนวน 110 โรงเรียนบรรยาภาการศึกษาเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถิปุทธสำหรับผู้บริหาร ครู อาจารย์ กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองโรงเรียนสำหรับประเด็นที่น่าสนใจที่ต้องทำการคิดมาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ เขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยเอ็ด เขต 1 พ.ศ. 2550

จากแนวนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิปุทธและสภาพโรงเรียนวิถิปุทธที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ เขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อทราบผลการดำเนินงานตามแนววิถิปุทธและนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการตามแนววิถิปุทธให้โรงเรียนวิถิปุทธดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพ แตกต่างกัน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 2.1 ทำให้ทราบได้ว่าโรงเรียนดำเนินการตามแนววิถิพุทธอย่างไร
- 2.2 นำผลการวิจัยไปช่วยในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1
- 2.3 เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งหมดซึ่งดำเนินการในปีงบประมาณ 2550 โดยศึกษาข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน รูปแบบที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI MODEL ในการประเมินซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถิพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 7,523 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถิพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเทียบจำนวนประชากรจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการกำหนดขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน โดยการจับฉลากตามจำนวนผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed-end-Questions) มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาและสถานภาพ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 2) ด้านกระบวนการ (Process) 3) ด้านผลผลิต (Output) 4) ด้านผลกระทบ (Outcome/Impact) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน (Likert Scales) ซึ่งแต่ละคำถามมีคำตอบให้เลือกตามลำดับ

ความสำคัญ 5 ระดับ ตอนที่ 3 คำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended Question) สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไปยัง โรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย 2) ทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้วยตนเอง 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา เลือกเอาฉบับที่สมบูรณ์ ตรวจสอบให้คะแนนและวิเคราะห์ หาคำตอบเพื่ออภิปรายผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ ตอนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย เพศ อายุ การศึกษาและสถานภาพ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าความถี่ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้ 1) สถิติวิเคราะห์ค่าที (Independent t-test) ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศชายกับเพศหญิงที่มีผลต่อการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2) สถิติวิเคราะห์ค่าเอฟ (F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ตอนที่ 3 สอบถามข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการหาค่าความถี่ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบคำอธิบาย การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใช้สถิติแอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่ สถิติ Independent t-test ทดสอบความแตกต่าง 2 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศชายกับเพศหญิง กับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ใช้ทดสอบสมมติฐานในการหาค่า t โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. ผลการวิจัย

5.1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.68 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ (Outcome) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผลิต (Output) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังนี้

5.1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.52) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยพบว่า ผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา รองลงมาคือมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ถือศีล 5 และลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีพรหมวิหารธรรมประจำใจ ส่วนครูคุณลักษณะที่ดี ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ รู้ เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา รองลงมาคือ มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา และลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิกอบายมุข) มีศีลธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนการบริหารจัดการดำเนินงานอย่างมีระบบ ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีวิสัยทัศน์หรือ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ รองลงมาคือ ปลูกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง และการจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ จัดประดิษฐานพระพุทธรูป ประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม รองลงมาคือ บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติดอบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรมคำขวัญคุณธรรมจริยธรรมโดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน

5.1.2 ด้านกระบวนการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.23) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยพบว่า การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ จัดการเรียนรู้อย่างมี

ความสุข ทั้งผู้เรียนรู้ และผู้จัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือจัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอนและในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญวิทยากร ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ รองลงมาคือ จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด หรือศาสนาสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการไม่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ ด้านการวัดประเมินผล มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภาวนา4 (กาย สังคม จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง ส่วนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร ด้านบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ส่งเสริมบรรยากาศแบบกัลยาณมิตรอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ให้เกียรติซึ่งกัน รองลงมาคือ ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบดูแลรักษา พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผูกฝนอบรมให้เกิด การกินอยู่ ดู ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผล และได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ ตามหลัก ไตรสิกขา) ส่วนด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัย เป็นประจำและในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า รู้เข้าใจเหตุผล

5.1.3 ด้านผลผลิต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิต (Output)โดยรวมอยู่ในระดับน่าพึงพอใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.21)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า พัฒนากาย ศิล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ (ภาวนา 4) ด้านกาย (กายภาพ) ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้ รองลงมาคือ การดูแลร่างกาย และการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม ด้าน ศิล (สังคม) ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รองลงมาคือ สามารถพึ่งตนเองได้หรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ด้านจิต((จิตใจ/อารมณ) ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีสุขภาพจิตที่ดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน รองลงมาคือ มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณและทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีจิตใจ เมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน ส่วนด้านปัญญา ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยและ

รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ รองลงมาคือ ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง และใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางานอยู่เสมอ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ด้วยสติปัญญา

5.1.4 ด้านผลกระทบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลกระทบ (Outcome/Impact) โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.20$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ คือบ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้นและชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่วนวัดได้ศาสนาทายาทและกำลังช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนา มากขึ้นและโรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)

5.2 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีระดับการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มากที่สุดคือ ทุกคนต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รองลงมาคือควรมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ และน้อยที่สุดคือนักเรียนจะต้องสามารถพึ่งตนเองหรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้ คือ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ (Outcome) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผลผลิต (Output) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีวิสัยทัศน์หรือ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและจัดประดิษฐาน พระพุทธรูป ประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม ด้านกระบวนการมีจัดการเรียนรู้ที่มี

ความสุข ทั้งผู้เรียนรู้ และผู้จัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีการนิมนต์พระสงฆ์หรือ
เชียววิทยากร ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอและมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง
ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภาวนา 4 (กาย สังคม จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนา
นักเรียนต่อเนื่อง ด้านผลผลิต มีการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ (ภาวนา 4) ด้านกาย
(กายภาพ) โดยบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้ มีศีล 5 เป็นพื้นฐาน
ในการดำรงชีวิต มีสุขภาพจิตที่ดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน มีความศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระ
รัตนตรัยและรู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ ด้านผลกระทบ การได้รับประโยชน์จากการ
พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้นและชุมชนมีผู้
ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่วนวัดได้ศานาทายาทและกำลังช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนา
มากขึ้นและโรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
(บ้าน วัด ราชการ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ คงมั่น (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การ
ประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนตลาดเขตมิตรภาพที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูป
แบบจำลองซิป (CIPP Model) ใน 4 ประเด็น คือ 1)ด้านบท 2)ด้านปัจจัย 3)ด้านกระบวนการ 4)ด้าน
ผลผลิต ผลว่า การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อมมีความสอดคล้องของบริบทด้านต่างๆ อยู่ใน
ระดับสูง การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้าพบว่าความเหมาะสมของทรัพยากรที่จำเป็นต่อการ
ดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง การประเมินกระบวนการพบว่าด้านการดำเนินงานตาม
โครงการในภาพรวมมีคุณภาพค่อนข้างสูง การประเมินผลผลิตทางตรง ทางอ้อม ปัญหา อุปสรรคที่เกิด
จากการดำเนินโครงการพบว่า ด้านผลผลิตทางตรง การบรรลุวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมและระดับ
คุณภาพของกิจกรรมที่จัดขึ้นตามโครงการค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์
ยุทธสุทธิพงศ์ (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ งบประมาณ 2549 ผลการศึกษา พบว่าผู้บริหาร
สถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้าน
ปัจจัยนำเข้าและด้านผลผลิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบ สำหรับครูผู้รับผิดชอบ
โครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลผลิต
ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหาร
สถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ จริงใจในการ
ทำงาน นอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่
ถูกต้องในพระรัตนตรัย นบถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา และบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด
อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านกระบวนการ การดำเนินงานอยู่

ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่งเสริม ยกย่องเชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภาวะนา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภาวะนา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง นอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ ด้านผลกระทบ ระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัดราชการ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสร ทิพย์ท่า (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดจระเข้พยอม อำเภอ สามง่าม จังหวัดพิจิตร ปี การศึกษา 2549 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัด จระเข้พยอม พบว่า ผู้ตอบ แบบประเมินโดยภาพรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีระดับการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร ครูคณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลิต (Output) และด้านผลกระทบ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ คงมัน (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนตลาดเขตรมิตร์ภาพที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ใน 4 ประเด็น คือ 1.ด้านบท 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านกระบวนการ 4.ด้านผลผลิต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลิต (Output) และด้านผลกระทบ (Outcome) โดยรวมอยู่ระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบายว่า ผู้บริหารของโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ คีอยู่แล้ว จึงได้เสนอแนะว่า ควรมีนโยบายจัดทำโครงการการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ ประชาคมหมู่บ้านแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนรู้หน้าที่ที่ควร รับผิดชอบต่อนโยบายการจัดทำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ และจะต้องทำ อย่างไร เพื่อให้เกิดความตระหนัก รับผิดชอบ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและแก้ไขปัญหาในงานที่ได้รับ มอบหมาย ควรมีการสร้างและปลูกฝังจิตสำนึก ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนให้ การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีผลการประเมินผลการ ดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ข้อเสนอแนะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผลผลิต (Output) นักเรียนจะต้อง สามารถพึ่งตนเองหรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา จึงมีข้อเสนอแนะว่า คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนของโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรมีการจัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาอบรมในด้านคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองหรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา เป็นคนดีมีคุณธรรม และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเลือกคบคนที่ดีมีคุณธรรม ให้ รู้จักตรงต่อเวลา รู้จักบุคคลและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้รู้จักวิเคราะห์ว่าคนไหนเป็นอย่างไร ตลอดจนถึงให้เห็นถึงโทษและประโยชน์ของสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีก้าวหน้าต่อไป

7.2.2 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ข้อเสนอแนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านผลผลิต (Output) ทุกคนต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษาและนักเรียนของโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้มีศีล 5 เป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิต และควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้บริหาร ครู

คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนและเปิดโอกาสให้กับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธของตนเองตลอดจนการนำความรู้ที่ถูกต้องตามหลักการและวิธีการมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ว่าผลเป็นอย่างไร

7.3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยว่า ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนวิถิปุทธทั่วประเทศ เพื่อนำผลของการประเมินไปพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธให้ดียิ่งขึ้น

7.3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2-3 เพื่อนำผลของการประเมินไปพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดในภาพรวมให้ดียิ่งขึ้น

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- เดิมแท้ ชาวหินฟ้า. (2548). **คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศใต้หวัน**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). **แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ฉบับที่ 9 ข้อ 23 (2545-2549)**. กรุงเทพฯ : สุริวิวัฒน์.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. (2549). **ศึกษาดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ งบประมาณ 2549**. รายงานการวิจัย. เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิบุรีรัมย์ และสุรินทร์ : จังหวัดนครราชสีมา.
- พระธรรมปิฎก. (2541). **ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). **โรงเรียนวิถิปุทธ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิบูลย์ คงมั่น. (2549). **การประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนตลาดเขตรมิตร์ภาพที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model)**. รายงานการวิจัย. โรงเรียนตลาดเขตรมิตร์ภาพที่ 105 : จังหวัดนครราชสีมา.
- สุพล ด้วยตั้งใจ. (2542). **พระราชบัญญัติแผนการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : ธรรมบัณฑิต.
- อดิศร ทิพย์ท่า. (2549). **การประเมินโครงการโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนวัดจระเข้ผอม อำเภอสาม่างาม จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2549**. รายงานการวิจัย. โรงเรียนวัดจระเข้ผอม : จังหวัดพิจิตร.